



Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
LAILY MEDINA
přednesené dne 7. dubna 2022¹

Věc C-638/20

MCM
proti
Centrala studiestödsnämnden

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Överklagandenämnden för studiestöd (národní odvolací senát pro finanční podporu studentů, Švédsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Volný pohyb pracovníků – Rovné zacházení – Sociální výhody – Článek 45 SFEU – Nařízení (EU) č. 492/2011 – Článek 7 odst. 2 – Finanční podpora na vysokoškolské studium v zahraničí – Podmínka bydliště – Podmínka sociálního začlenění studentů, kteří nemají bydliště v tuzemsku – Student, který je státním příslušníkem státu, jenž podporu přiznává, má vždy bydliště ve státě, kde studuje – Rodič byl dříve migrujícím pracovníkem ve státě, kde student studuje“

1. Touto žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce žádá Överklagandenämnden för studiestöd (národní odvolací senát pro finanční podporu studentů, Švédsko) o výklad článku 45 SFEU a čl. 7 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie². Žádost byla podána v rámci řízení o odvolání podaném žalobcem v původním řízení, MCM, proti Centrala studiestödsnämnden (švédská komise pro finanční podporu studentů, pověřená poskytováním finanční pomoci studentům, dále jen „CSN“) ve věci nároku MCM na poskytnutí finanční podpory studentů ze strany švédského státu na studium MCM ve Španělsku.

I. Skutkový základ sporu v původním řízení a předběžná otázka

2. MCM, stejně jako jeho otec, je švédským státním příslušníkem, ale již od narození žije ve Španělsku.

¹ – Původní jazyk: angličtina.

² – Úř. věst. 2011, L 141, s. 1.

3. V březnu 2020 podal MCM žádost u CSN v souvislosti s univerzitním studiem ve Španělsku, které bylo zahájeno v lednu 2020³. MCM ve své žádosti vycházel mimo jiné z toho, že jeho otec sice žije a pracuje ve Švédsku od listopadu 2011, ale předtím byl ve Španělsku zaměstnán jako migrující pracovník po dobu přibližně 20 let. MCM tvrdil, že mu jakožto dítěti migrujícího pracovníka měl vzniknout nárok na finanční podporu studentů.

4. CSN zamítla žádost MCM z důvodu, že nesplňuje podmínku bydliště ve Švédsku stanovenou v § 23 prvním pododstavci kapitoly 3 studiestödslagen (1999:1395)⁴ a že mu není možné poskytnout finanční podporu na základě žádné z výjimek stanovených v § 6 a § 6b kapitoly 12 CSN föreskrifter och allmänna råd om beviljning av studiemedel (CSNFS 2001:1)⁵.

5. Na podporu svého rozhodnutí CSN rovněž uvedla, že neexistuje žádný důvod pro odchýlení se od podmínky bydliště na základě unijního práva. CSN měla za to, že MCM nesplňuje alternativní požadavek začlenění do švédské společnosti, kterou tento orgán stanoví pro ty, kteří nesplňují podmínku bydliště a žádají o finanční podporu studentů na studium v jiné zemi Evropské unie.

6. CSN kromě toho upřesnila, že MCM nemůže vyvozovat nárok na finanční podporu studentů z toho, že jeho otec dříve využil svého práva na volný pohyb jakožto pracovník tím, že migroval do Španělska. V tomto ohledu měl CSN za to, že otec MCM již nemůže být považován za migrujícího pracovníka, jelikož od roku 2011 bydlí a pracuje ve Švédsku.

7. MCM se proti tomuto rozhodnutí odvolal. Ve svém odvolání MCM především poukazoval na okolnosti, které podle něho podporovaly jeho argument, podle něhož musí být považován za osobu začleněnou do švédské společnosti a jeho otec musí být stále považován za osobu mající vazbu na Španělsko⁶.

8. Ve svém vyjádření k odvolání před předkládajícím soudem, který je podle prvního pododstavce § 11 kapitoly 6 zákona o finanční podpoře studentů odvolacím orgánem, CSN potvrdila své předchozí stanovisko. CSN zároveň uvedla, že odeprání finanční podpory studentů MCM na studium v zahraničí by sice mohlo být považováno za překážku volnému pohybu otce MCM, neboť kdyby býval věděl o takovém důsledku, mohlo by ho to odradit od migrace do Španělska.

9. Podle CSN však není jasné, zda dotčená situace i nadále spadá do působnosti unijního práva, jelikož od okamžiku, kdy otec MCM využíval svého práva volného pohybu, uplynula již značná doba. V této souvislosti se CSN rovněž táže, zda se migrující pracovník, který se vrátí do země svého původu, může ve vztahu k této zemi a po neurčitou dobu dovolávat záruk, které se vztahují na migrující pracovníky a jejich rodinné příslušníky na základě nařízení č. 492/2011.

³ – Ve svém vyjádření podaném v řízení u Soudního dvora MCM vysvětluje, že vysokoškolské studium zahájil dne 15. září 2018 a nyní je studentem druhého ročníku politologie. MCM žádal o podporu na studium v zahraničí až od ledna 2020, neboť nevěděl, jakým způsobem je nutno o podporu žádat, a zpětně tuto podporu požadovat nelze.

⁴ – Zákon (1999:1395) o finanční podpoře studentů, dále jen „zákon o finanční podpoře studentů“.

⁵ – Předpisy CSN a obecné pokyny pro poskytování finanční podpory studentů (CSNFS 2001:1).

⁶ – Viz bod 13 tohoto stanoviska.

10. S ohledem na výše uvedené se Överklagandenämnden för studiestöd (národní odvolací senát pro finanční podporu studentů) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Může členský stát (země původu), pokud jde o dítě migrujícího pracovníka, bez ohledu na článek 45 SFEU a čl. 7 odst. 2 nařízení [č.] 492/2011 a s ohledem na rozpočtové zájmy země původu vyžadovat, aby toto dítě mělo vazbu na zemi původu, aby tomuto dítěti poskytlo finanční podporu studentů na studium v zahraničí v jiném členském státě Evropské unie, kde rodič tohoto dítěte dříve pracoval (hostitelský stát), pokud

- i) po návratu z hostitelské země tento rodič žil a pracoval v zemi původu po dobu nejméně osmi let,
- ii) dítě nedoprovázelo svého rodiče do země původu, ale od narození zůstalo v hostitelské zemi, a
- iii) země původu stanoví stejnou podmínku vazby pro ostatní státní příslušníky země původu, kteří nesplňují podmínku bydliště a kteří žádají o finanční podporu studentů na studium v zahraničí v jiné zemi Evropské unie?“

II. Řízení před Soudním dvorem

11. V souladu s žádostí Soudního dvora se toto stanovisko bude zabývat pouze meritem projednávané věci.

12. Písemná vyjádření předložili MCM, dánská, norská, rakouská a švédská vláda, jakož i Evropská komise. Jednání nebylo nařízeno, protože o něj žádný z účastníků nepožádal.

III. Stručné shrnutí vyjádření účastníků řízení

13. MCM tvrdí, že vazba na jeho členský stát původu je dostatečná k tomu, aby mohl získat finanční podporu na studium⁷. Navíc skutečnost, že jeho otec bydlí v současnosti ve Švédsku, nikterak neoslabuje jeho postavení migrujícího pracovníka. Od roku 2011 jeho otec pravidelně navštěvuje Španělsko, kde má zajištěno ubytování, aby zde mohl dále pracovat⁸.

14. Švédská vláda v podstatě uvádí, že je možné stanovit odchylky od podmínky bydliště, které budou vyžadovat, aby byl příjemce podpory začleněn do švédské společnosti. Požadavek na existenci vazby však není uložen dětem migrujících pracovníků.

15. Dánská a švédská vláda zaprvé tvrdí, že otec MCM již od svého návratu do Švédska svého práva na volný pohyb nevyužil, takže je třeba mít za to, že postavení migrujícího pracovníka pozbyl. Pokud jde o postavení bývalého migrujícího pracovníka, švédská vláda k projednávané věci uvádí, že jelikož finanční podpora na studium v zahraničí není poskytována pracovníkům nebo jejich dětem z důvodu jejich pracovního poměru, nemůže se již dotčený pracovník dovolávat těchto práv na základě čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 ani článku 45 SFEU.

⁷ – MCM poukazuje na skutečnost, že je švédským státním příslušníkem, jeden z jeho rodičů i další rodinní příslušníci jsou švédští státní příslušníci a ve Švédsku pravidelně tráví čas.

⁸ – MCM tvrdí, že jeho otec vykonával své právo volného pohybu mezi Stockholmem (Švédsko) a Barcelonou (Španělsko), přičemž každý měsíc se zdržel po dobu čtyř až čtrnácti dní. MCM tvrdí, že tyto pobyty nemohou být považovány za „dovolenou“, jelikož všechny tyto pobyty představovaly určitý počet pracovních dnů (práce na dálku), což je důvod, proč si jeho otec ubytování ve Španělsku ponechal.

16. Zadruhé ovšem švédská vláda připouští, že působnost článku 45 SFEU přesahuje rozsah působnosti čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, takže nelze zcela vyloučit, že omezení ve formě podmínky bydliště může některé rodiče nebo budoucí rodiče od výkonu jejich práva volného pohybu odradit.

17. Dánská vláda zaprvé tvrdí, že se článek 45 SFEU a čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 ve věci v původním řízení nepoužijí.

18. Dánská vláda má za to, že pravidla týkající se volného pohybu pracovníků se nepoužijí *ratione materiae*. Uvádí, že švédská právní úprava finanční podpory musí být vykládána v tom smyslu, že student, který nemá bydliště ve Švédsku, může takové finanční podpory požívat, pokud prokáže, že má buď postavení dítěte migrujícího pracovníka, nebo vazbu na švédskou společnost.

19. Zadruhé, i kdyby zde nějaké omezení existovalo, je dánská vláda toho názoru, že by bylo v projednávané věci odůvodněné naléhavým důvodem obecného zájmu.

20. Rakouská vláda v podstatě tvrdí, pokud jde o článek 45 SFEU, že vnitrostátní právní úprava nijak nevylučuje děti migrujících pracovníků z finanční podpory studentů, nýbrž jim poskytuje stejnou podporu jako dětem pracovníků, kteří zůstávají ve Švédsku, a to s jediným rozdílem, a sice že podmínka týkající se prokázání bydliště je nahrazena podmínkou vazby na švédskou společnost. Rakouská vláda má v každém případě za to, že dotčená vnitrostátní právní úprava připouští potřebnou míru flexibility při posuzování intenzity této vazby, která je požadována dle judikatury, a je tedy nutno ji považovat za přiměřenou cíli začlenění.

21. Norská vláda má v podstatě za to, že právní úprava ve věci v původním řízení je v zásadě podle článku 45 SFEU odůvodněná.

22. Komise tvrdí, že vzhledem k tomu, že MCM není pracovníkem a neopustil členský stát, v němž žije, nespadá do působnosti článku 45 SFEU ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011. Pokud jde o otce MCM, má Komise za to, že v projednávané věci není volný pohyb pracovníků nikterak omezen.

IV. Posouzení

A. Úvod

23. Projednávaná věc se od předchozích věcí odlišuje ve dvou bodech, jimž se budu věnovat níže: zaprvé migrující pracovník se vrátil (ze Španělska) do své země původu (Švédska) před více než osmi lety a zadruhé jeho dítě, které od Švédska žádá o finanční podporu studentů na studium v zahraničí (ve Španělsku, v zemi svého narození a bydliště), nikdy v této zemi původu nebydlelo.

24. Především je třeba mít na paměti, že „podle čl. 45 odst. 2 SFEU volný pohyb pracovníků zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace mezi pracovníky členských států na základě státní příslušnosti, pokud jde o zaměstnávání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky“⁹.

25. Podle čl. 7 odst. 1 a 2 nařízení č. 492/2011 pracovník, který je příslušníkem některého členského státu, požívá – na území jiného členského státu – stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.

26. Toto ustanovení je „ve specifické oblasti poskytování sociálních výhod zvláštním výrazem pravidla rovného zacházení zakotveného v čl. 45 odst. 2 SFEU a musí být vykládán[o] stejně jako toto posledně uvedené ustanovení“¹⁰.

27. Podle ustálené judikatury finanční podpora na životní náklady a stipendium poskytnuté za účelem vysokoškolského studia vedoucího k získání profesní kvalifikace představuje sociální výhodu ve smyslu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011¹¹.

28. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že financování studia poskytované členským státem dětem pracovníků pro migrujícího pracovníka představuje sociální výhodu ve smyslu uvedeného čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, pokud posledně uvedený nadále poskytuje dítěti výživu¹².

29. Soudní dvůr také upřesnil, že rodinní příslušníci migrujícího pracovníka jsou nepřímými adresáty rovného zacházení přiznávaného tomuto pracovníkovi ustanovením čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011. Vzhledem k tomu, že přiznání financování studia dítěti migrujícího pracovníka představuje pro migrujícího pracovníka sociální výhodu, může se samo dítě opírat o toto ustanovení k získání tohoto financování, je-li toto financování na základě vnitrostátního práva přiznáváno přímo studentovi¹³.

30. Podle judikatury Soudního dvora „zásada rovného zacházení zakotvená jak článkem 45 SFEU, tak článkem 7 nařízení č. 492/2011, zakazuje nejen přímou diskriminaci na základě státní příslušnosti, ale také všechny formy nepřímé diskriminace, které v důsledku použití jiných rozlišovacích kritérií vedou ve skutečnosti ke stejnému výsledku“¹⁴.

⁹ – Rozsudek ze dne 20. června 2013, Giersch a další (C-20/12, EU:C:2013:411, bod 34, dále jen „rozsudek Giersch“). V souvislosti s tímto rozsudkem viz Michel, V., *Travailleurs frontaliers*, Europe, č. 8, srpen 2013, Carlier, J.-Y., *La libre circulation des personnes dans l'Union européenne*, Chroniques, Journal de droit européen, č. 208 – 4/2014, s. 170 a O'Leary, S., *The Curious Case of Frontier Workers and Study Finance*: Giersch, CMLR, 51, s. 601 (autor publikace zastává názor, že objektivní odůvodnění přípustná Soudním dvorem v oblasti zdravotní péče – riziko vážného vychýlení finanční rovnováhy systému sociálního zabezpečení nebo ohrožení cíle spočívajícího v zachování vyvážené lékařské a nemocniční služby – jsou patrně vhodnějším nástrojem pro úpravu takového druhu mobility studentů a souvisejících výdajů ve věcech, jako je věc, v níž byl vydán rozsudek Giersch, než kritérium skutečné vazby). V této souvislosti viz též stanovisko generálního advokáta G. Slyna ve věci Humbel a Edel (263/86, nezveřejněný, EU:C:1988:151, s. 5380).

¹⁰ – Viz rozsudek Giersch, bod 35. Uvedený rozsudek odkazuje na nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. 1968, L 257, s. 2, Zvl. vyd. Úředního věstníku v anglickém jazyce, řada I, sv. 1968(II), s. 475). Vzhledem k tomu, že čl. 7 odst. 2 uvedeného nařízení je totožný s čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, judikatura Soudního dvora týkající se prvního z uvedených ustanovení se *mutatis mutandis* použije na druhé z uvedených ustanovení.

¹¹ – V tomto smyslu viz rozsudek Giersch, bod 38. Viz též rozsudek ze dne 10. července 2019, Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582, bod 25) (v souvislosti s tímto rozsudkem viz Rigaux, A., *Bourse d'enseignement supérieur*, Evropa, č. 10, říjen 2019, s. 24, a Lhernould, J.-Ph., *Comment établir le degré de rattachement des travailleurs frontaliers à leur Etat de travail?*, RJS, 11/19, s. 770).

¹² – V tomto smyslu viz rozsudek Giersch, bod 39.

¹³ – Viz rozsudek Giersch, bod 40.

¹⁴ – Rozsudek ze dne 10. července 2019, Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582, bod 26).

31. Soudní dvůr již judikoval, že čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 se použije na dávky sociálního zabezpečení v členském státě, jehož je pracovník státním příslušníkem, pokud by tento pracovník o tyto dávky přišel z důvodu svého zaměstnání v jiném členském státě¹⁵.

32. Nyní přistoupím k prokázání toho, že z výše uvedené judikatury vyplývá, že ani článek 45 SFEU ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 nebrání zakotvení takových ustanovení, jako jsou ustanovení dotčená ve věci v původním řízení.

B. V projednávané věci nastává v závislosti na skutkových okolnostech jedna ze dvou variant

33. Předkládající soud bude muset rozhodnout, která z následujících variant se použije na skutkový stav věci v původním řízení: buď a) otec, (bývalý) migrující pracovník, nadále poskytuje výživu svému dítěti, MCM, takže dotčená finanční podpora studentů představuje pro otce sociální výhodu, což znamená, že spadá do působnosti článku 45 SFEU nebo čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011 („varianta A“), nebo b) otec již MCM výživu neposkytuje, což má za následek, že se v projednávané věci nepoužije ani jeden z těchto dvou článků („varianta B“).

34. Sdílím stanovisko Komise, že finanční podpora studentů ve Švédsku představuje především sociální výhodu pro samotného studenta. O tuto podporu žádá MCM a právě on by byl i jejím příjemcem. Okolnosti jeho rodinného zázemí, jako jsou příjmy rodičů, se nezohledňují. Pokud projednávaná věc spadá pod „variantu B“, pak se na studenta samotného, MCM, ve vztahu k žádosti o dotčenou finanční podporu studentů *a priori* nevztahuje článek 45 SFEU ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011. MCM totiž není ani (bývalým) migrujícím pracovníkem ani členský stát, v němž se narodil a kde celý svůj život žije (Španělsko), neopustil z žádných jiných důvodů (a podle všeho to ani nemá v úmyslu).

35. Znění čl. 7 odst. 2 uvedeného nařízení je jasné a míří na „pracovníky“ (nebo bývalé pracovníky¹⁶), nikoli na „studenty“.

36. Mám tudíž za to, že Soudní dvůr by neměl působnost *ratione personae* tohoto článku rozšiřovat na vysokoškolské studenty.

37. Dánská vláda a Komise rovněž odkazují na článek 10 nařízení č. 492/2011. V této souvislosti stačí poukázat na skutečnost, že tento článek se týká přístupu dětí státního příslušníka členského státu, který je nebo byl zaměstnán na území jiného členského státu, k „obecnému vzdělání“ v tomto státě, a nikoli k vysokoškolskému vzdělání, jako je studium, jemuž se věnuje MCM ve věci v původním řízení. Tento článek navíc není předmětem předběžné otázky položené v projednávané věci.

38. Pokud naproti tomu projednávaná věc spadá pod „variantu A“, představuje finanční podpora studentů sociální výhodu i pro (bývalého) migrujícího pracovníka (otce MCM), ale pouze za podmínky, že svému synovi i nadále poskytuje výživu¹⁷. Jedině v takovém případě snižuje tato finanční podpora finanční povinnosti otce.

¹⁵ – Rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Landkreis Südliche Weinstraße (C-830/18, EU:C:2020:275, body 22 až 24).

¹⁶ – Viz rozsudek ze dne 6. října 2020, Jobcenter Krefeld (C-181/19, EU:C:2020:794, body 45 až 55).

¹⁷ – Viz rozsudek Giersch, bod 39.

39. Nedostatek informací v předkládacím usnesení bohužel jednoznačnému vyznění věci v původním řízení brání. Není tak například jasné, zda otec, (bývalý) migrující pracovník, svému dítěti, MCM, výživu i nadále poskytuje, či nikoli.

40. Jak uvedla Komise, podle ustanovení § 1 kapitoly 7 Föräldrabalken (1949:381) (zákon o rodině) zákonná povinnost rodičů ve Švédsku poskytovat výživu dítěti, které je studentem na univerzitě, zaniká, jakmile toto dítě dosáhne 18 let věku. Předkládající soud neuvedl, zda se žádost o poskytnutí finanční podpory studentů týkala období, kdy byl MCM mladší 18 let. Stejně tak není z předkládacího usnesení zřejmé, zda není otec MCM povinen poskytovat MCM výživu z nějakých jiných důvodů i poté, co MCM dosáhl věku 18 let, například z důvodu: španělského práva, občanskoprávní smlouvy nebo dobrovolného placení opakujících se dávek v určité výši.

41. Jak jsem uvedla v bodě 34 tohoto stanoviska, pokud jde v projednávané věci o „variantu B“, pak dotčená finanční podpora studentů nepředstavuje sociální výhodu pro otce, a nespadá tak do působnosti článku 45 SFEU ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011.

42. Odpověď na položenou předběžnou otázku by v důsledku této skutečnosti byla záporná.

43. Pokud však otec i nadále poskytuje MCM výživu, a dotčená finanční podpora studentů tak představuje i sociální výhodu pro otce, je nejprve nezbytné určit, zda tento (bývalý) migrující pracovník spadá do působnosti jak článku 45 SFEU, tak čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011. Toto určení přísluší učinit předkládajícímu soudu na základě skutkových okolností věci v původním řízení.

44. Dovolím si připomenout, že „vnitrostátní předpisy, které pracovníkovi, jenž je příslušníkem některého členského státu, brání nebo ho odrazují od toho, aby opustil stát svého původu za účelem výkonu svého práva na volný pohyb, přitom tvoří překážku této svobody, i když jsou používány nezávisle na státní příslušnosti dotčených pracovníků“¹⁸. Aby opatření mohlo být kvalifikováno jako nepřímá diskriminace, „není nutné, aby mělo za účinek upřednostňování všech tuzemských státních příslušníků, nebo aby znevýhodňovalo pouze státní příslušníky jiných členských států s vyloučením tuzemských státních příslušníků“¹⁹.

45. Podle téhož rozhodnutí „cílem všech ustanovení Smlouvy o FEU týkajících se volného pohybu osob, jakož i ustanovení nařízení č. 492/2011 je totiž usnadnit státním příslušníkům členských států výkon veškerých profesních činností na území Unie a tato ustanovení brání přijetí opatření, která by mohla znevýhodňovat tyto státní příslušníky, chtějí-li vykonávat hospodářskou činnost na území jiného členského státu“²⁰.

46. Za těchto okolností „mají příslušníci členských států zvláště právo, které pro ně vyplývá přímo ze Smlouvy, opustit členský stát svého původu, aby se mohli přestěhovat na území jiného členského státu a pobývat na něm za účelem výkonu činnosti. Článek 45 SFEU proto brání jakémukoli vnitrostátnímu opatření, které může občanům Unie bránit ve výkonu základní svobody zaručené tímto článkem nebo může tento výkon činit méně přitažlivým“²¹.

¹⁸ – Rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 30).

¹⁹ – Rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 31).

²⁰ – Rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 32).

²¹ – Rozsudek ze dne 10. října 2019, Kraus (C-703/17, EU:C:2019:850, bod 41).

47. Otec MCM se nejprve přestěhoval ze Švédska do Španělska a poté se vrátil do Švédska: v obou případech tak učinil pro účely výkonu práce. Článek 45 SFEU by se státní příslušníci členského státu mohli dovolávat proti zemi původu ve vztahu k opatřením, která by jim mohla bránit v opuštění jejich země původu nebo je od toho odrazovat²².

48. Na rozdíl od postoje dánské a švédské vlády mám za to, že skutečnost, že od okamžiku, kdy otec MCM toto právo vykonal, uplynula již značně dlouhá doba (více než osm let), nemá na použitelnost tohoto článku (ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011) v zásadě žádný vliv. Migrující pracovník musí mít možnost dovolávat se práva na rovné zacházení i v situaci, kdy přestal vykonávat výdělečnou činnost v hostitelském členském státě. Soudní dvůr totiž připustil, že postavení bývalého migrujícího pracovníka může vyvolávat určité účinky i po skončení pracovního poměru²³.

49. Zodpovězení otázky, zda by švédská finanční podpora studentů poskytovaná na univerzitní studium v zahraničí na základě § 23 prvního pododstavce kapitoly 3 zákona o finanční podpoře studentů náležela v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, závisí na dlouhé řadě budoucích a hypotetických událostí: že by pracovník měl ve skutečnosti v budoucnu děti, že by si tyto (hypotetické) děti zvolily pobyt v hostitelském členském státě, i když se jejich otec vrátil do Švédska, a že by tyto děti nebyly začleněny do švédské společnosti nebo by se nemohly dovolávat jiných výjimečných důvodů pro získání této podpory.

50. Jak podotkly dánská vláda a Komise na základě judikatury Soudního dvora²⁴, řetězec událostí v projednávané věci je příliš nejistý a jeho případný dopad na rozhodnutí pracovníka vykonat své právo na volný pohyb je příliš nepřímý na to, aby výše uvedené vnitrostátní ustanovení mohlo být považováno za ustanovení, které může být překážkou volnému pohybu pracovníků.

51. V důsledku toho by na dotčená ustanovení nemělo být nahlíženo tak, že mohou být překážkou volnému pohybu pracovníků²⁵.

52. V tomto ohledu je třeba projednávanou věc odlišit od rozhodnutí ve věci Prinz a Seeberger²⁶, v němž dotčené podmínky mohly s přihlédnutím k dopadu, který mohl výkon svobody volného pohybu a pobytu v jiném členském státě mít na nárok na podporu na vzdělávání dotčený v uvedených spojených věcech, *samotné žalobce v těchto věcech* odradit od toho, aby této svobody využili. Naproti tomu v projednávané věci se dotčené skutkové okolnosti věci v původním řízení netýkají osobního jednání příjemce, ale budoucího chování jiné osoby, která ještě neexistuje, a sice (*hypotetického*) dítěte pracovníka.

53. Dále vyvstává otázka, zda se čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, který připouští právo na volný pohyb všech migrujících pracovníků (včetně sezónních a příhraničních pracovníků, viz bod 5 odůvodnění tohoto nařízení²⁷), použije pouze na migrující pracovníky z jiného členského státu ve

²² – Rozsudek ze dne 15. prosince 1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463, bod 96).

²³ – Rozsudek ze dne 19. června 2014, Saint Prix (C-507/12, EU:C:2014:2007, bod 35).

²⁴ – Rozsudek ze dne 13. března 2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach (C-437/17, EU:C:2019:193, bod 40).

²⁵ – Rozsudky ze dne 27. ledna 2000, Graf (C-190/98, EU:C:2000:49, body 24 a 25), a ze dne 13. března 2019, Gemeinsamer Betriebsrat EurothermenResort Bad Schallerbach (C-437/17, EU:C:2019:193, bod 40).

²⁶ – Rozsudek ze dne 18. července 2013 (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524).

²⁷ – „[Právo všech pracovníků v členských státech vykonávat uvnitř Unie činnost podle vlastní volby] by mělo být shodně přiznáno stálým, sezónním a příhraničním pracovníkům i těm, kteří vykonávají svou činnost za účelem poskytování služeb.“

vztahu k pravidlům hostitelského členského státu, nebo zda se tohoto ustanovení může, jako v projednávané věci, dovolávat také státní příslušník členského státu původu, který se přemístil do jiného členského státu a následně se vrátil zpět do své země původu.

54. Může se (bývalý) migrující pracovník nebo jeho dítě, které se věnuje vysokoškolskému studiu, dovolávat zásady rovného zacházení podle čl. 7 odst. 2 tohoto nařízení *nikoli vůči* orgánům *hostitelského členského státu, ale* stejně jako v projednávané věci *vůči* orgánům svého *členského státu původu*?

55. Domnívám se, že na tuto otázku je nutno odpovědět záporně.

56. Pokud je mi známo, Soudní dvůr nikdy nerozšířil možnost dovolávat se tohoto článku ve vztahu k členskému státu původu (bývalého) migrujícího pracovníka nebo ve vztahu k členskému státu původu jeho dítěte. Naopak, podle ustálené judikatury Soudního dvora je *cílem* tohoto článku *zajistit* (bývalým) migrujícím pracovníkům *stejně zacházení*, jaké požívají tuzemští pracovníci v *hostitelském členském státě*²⁸.

57. Cílem unijní právní úpravy v oblasti volného pohybu je totiž zajistit především ochranu před diskriminací, jíž mohou čelit studenti, děti (bývalých) migrujících pracovníků, v *hostitelském členském státě*, nikoli ochranu před potenciálními překážkami v *členském státě původu* za situace, kdy si občan přeje získat od svého vlastního členského státu finanční podporu studentů za účelem výkonu svého práva volného pohybu. Tento názor má oporu i v právní literatuře²⁹.

58. Můj výklad je v souladu s účelem nařízení č. 492/2011 – bod 6 odůvodnění³⁰ tohoto nařízení hovoří o odstranění překážek týkajících se podmínek začlenění rodiny pracovníka do prostředí hostitelské země.

C. Předběžný závěr: volný pohyb pracovníků není omezen

59. Z výše uvedených úvah vyplývá, že ani čl. 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, ani článek 45 SFEU nebrání takovým vnitrostátním ustanovením, jako jsou ustanovení ve věci v původním řízení, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu s ohledem na skutkové okolnosti věci v původním řízení.

D. Pro úplnost: i v případě, že by omezení existovalo, bylo by toto omezení odůvodněné

60. Pokud by Soudní dvůr s výše uvedeným nesouhlasil a dospěl k závěru, že uvedená vnitrostátní ustanovení představují omezení volného pohybu pracovníků, pak v další části tohoto stanoviska vysvětlím, že by toto omezení bylo v každém případě odůvodněné.

61. Ustanovení dotčená ve věci v původním řízení stanoví, že pokud jde o finanční podporu studentů poskytovanou na studium v zahraničí, pak student, který nemá bydliště ve Švédsku, může takovou podporu získat, pokud prokáže *vazbu na švédskou společnost* nebo pokud je

²⁸ – Viz například rozsudky ze dne 27. března 1985, Hoeckx (249/83, EU:C:1985:139, bod 20), a ze dne 6. října 2020, Jobcenter Krefeld (C-181/19, EU:C:2020:794, bod 72): „Článek 7 odst. 2 nařízení č. 492/2011, jehož se mohou dovolávat osoby, kterým přísluší právo pobytu na základě článku 10 tohoto nařízení, v podstatě stanoví [...] že pracovník, který je státním příslušníkem členského státu, požívá v hostitelském členském státě, včetně případů, kdy se stal nezaměstnaným, stejné sociální a daňové výhody jako tuzemští pracovníci.“

²⁹ – Martin, D., *Arrêts „Giersch“ et „Prinz“: les différents statuts de l'étudiant*, Journal de droit européen, 2013, s. 273.

³⁰ – „Aby mohlo být právo volného pohybu vykonáváno za objektivních podmínek svobody a důstojnosti, musí být fakticky i právně zajištěna rovnost zacházení ve všech věcech, které se týkají vlastního výkonu zaměstnání a přístupu k bydlení, a rovněž odstraněny překážky mobility pracovníků, zejména pokud jde o podmínky začlenění rodiny pracovníka do prostředí hostitelské země.“

dítětem migrujícího pracovníka pocházejícího z jiného členského státu, který ve Švédsku pracuje. Všichni švédští státní příslušníci s bydlištěm jinde než ve Švédsku tak musí splnit podmínku vazby na švédskou společnost, když žádají o finanční podporu studentů na studium v jiném členském státě, nezávisle na skutečnosti, zda rodič využil svého práva na volný pohyb, či nikoli. Domnívám se, že je odůvodněné, aby byl MCM povinen takovou vazbu prokázat. Pokud by totiž žádná vazba požadována nebyla, nacházel by se žadatel v příznivějším postavení než studenti, jejichž rodiče práva na volný pohyb nevyužili. Tím by došlo k překročení cíle sledovaného právní úpravou týkající se volného pohybu pracovníků, jejímž hlavním cílem je zajistit, aby měli pracovníci v hostitelském členském státě stejné podmínky a nebyli odrazováni od přestěhování a přijímání zaměstnání v jiném členském státě.

62. Pokud jde o otázku, zda uložení podmínky bydliště MCM představuje diskriminaci, je nezbytné dotčenou situaci porovnat se situací, kdy podmínka bydliště splněna není a uplatní se unijní právo, tedy situací, kdy švédský státní příslušník tím, že nesplní podmínku bydliště z důvodu svého přemístění ze Švédska do Španělska za účelem výkonu práce, následně požádá o finanční podporu za účelem studia ve Španělsku (v hostitelské zemi). Je zjevné, že vazba na švédskou společnost je požadována v obou případech. Nedochozí tak k přímé diskriminaci.

63. Kromě toho, i kdyby Soudní dvůr konstatoval, že v projednávané věci dochází k nepřímé diskriminaci (*quod non*), mám za to, že požadavek existence vazby je odůvodněný, jelikož sleduje legitimní cíl, a je vhodný a přiměřený³¹.

64. Soudní dvůr judikoval, že „je na vnitrostátních orgánech, když přijímají opatření, které se odchyluje od zásady zakotvené v právu Unie, aby v každém jednotlivém případě prokázaly, že uvedené opatření může zajistit dosažení uplatňovaného cíle a nepřekračuje meze toho, co je nezbytné k jeho dosažení. Důvody, které mohou být uplatňovány členským státem, musejí být doprovázeny analýzou způsobilosti a přiměřenosti opatření přijatého tímto státem, jakož i přesnými informacemi, které mohou podpořit jeho argumentaci“³².

65. V tomto ohledu již Soudní dvůr konstatoval, že podpora mobility studentů může představovat naléhavý důvod obecného zájmu, který by mohl odůvodnit omezení, za podmínky, že přijatá kritéria jsou vhodná a přiměřená³³. Kritérium týkající se bydliště nebo, vede-li takové kritérium ke stavu, který je v rozporu s unijním právem, požadavek na dostatečnou vazbu na švédskou společnost má za cíl zajistit, aby se tito studenti po skončení svého studia v zahraničí vrátili do Švédska a své znalosti v konečném důsledku nabyli za účelem podpory švédského pracovního trhu a hospodářství³⁴. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že požadavek takové vazby může být odůvodněný, pokud směřuje k zajištění vysoké úrovně vzdělání ve vztahu k tuzemskému obyvatelstvu³⁵.

66. V tomto ohledu již Soudní dvůr konstatoval, že členské státy si mohou svobodně stanovit podmínky týkající se vazby jejich vlastních státních příslušníků na společnost tohoto členského státu za účelem poskytování financování studia v jiném členském státě v tom smyslu, že mohou podmínit poskytnutí takového financování prokázáním skutečné vazby na členský stát, který toto financování poskytuje, byť „[požadovaný] důkaz [...] nesmí mít příliš výlučnou povahu, která by nenáležitě upřednostňovala skutečnost, která nutně neprokazuje skutečný a efektivní stupeň

³¹ – Rozsudek ze dne 5. prosince 2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken Betriebs (C-514/12, EU:C:2013:799, bod 36).

³² – Rozsudek ze dne 14. června 2012, Komise v. Nizozemsko (C-542/09, EU:C:2012:346, bod 81). Viz rovněž bod 82 uvedeného rozsudku.

³³ – Viz rozsudek Giersch, body 53 až 56.

³⁴ – Podobná argumentace viz rozsudek Giersch, body 67 a 68.

³⁵ – Viz rozsudek ze dne 14. prosince 2016, Bragança Linares Verruga a další (C-238/15, EU:C:2016:949, bod 46).

spojení mezi žadatelem a členským státem a vylučovala všechny ostatní reprezentativní skutečnosti³⁶. Tato judikatura, týkající se článků 20 a 21 SFEU, se rovněž použije na věc týkající se volného pohybu pracovníků, neboť předmět ochrany je totožný. Pokud by situace MCM měla spadat do působnosti článku 21 SFEU – což nemohu určit na základě kusých informací obsažených v předkládacím usnesení – pak by posouzení existence omezení volného pohybu osob, jakož i jeho odůvodněnosti, přiměřenosti a vhodnosti bylo totožné s posouzením prováděným na základě článku 45 SFEU.

67. Vzhledem k tomu, že dotčená finanční podpora studentů ve věci v původním řízení není založena výlučně na určité minimální době pobytu ve Švédsku, ale může být založena i na dostatečné vazbě na švédskou společnost, je švédská právní úprava v souladu s judikaturou Soudního dvora. Mám za to, že tato právní úprava umožňuje nutnou flexibilitu vyžadovanou judikaturou Soudního dvora, pokud jde o posouzení míry vazby studenta na společnost členského státu, který dotčenou podporu poskytuje, a může být tudíž považována za odůvodněnou, přiměřenou a vhodnou (v souladu s judikaturou citovanou v bodech 65 a 66 tohoto stanoviska).

68. V rozsahu, v jakém předkládací usnesení odkazuje na stávající judikaturu Soudního dvora³⁷, totiž dotčená právní úprava vychází ze srovnatelných cílů, když jak integrace studentů, tak vůle ověřit existenci určité vazby mohou představovat cíle obecného zájmu³⁸.

69. Soudní dvůr již připustil, že členský stát může poskytnutí financování podmínit prokázáním určitého stupně integrace do společnosti tohoto státu, aby zabránil tomu, že by se taková podpora poskytovaná studentům z jiných členských států stala nepřiměřenou zátěží, která by mohla mít důsledky pro celkovou úroveň podpory poskytované tímto státem³⁹. Soudní dvůr navíc v těchto rozsudcích konstatoval, že obdobných úvah se lze v zásadě dovolávat, pokud jde o poskytování podpory ze strany členského státu studentům, kteří chtějí studovat v jiných členských státech.

70. Souhlasím s dánskou vládou, že vazba na švédskou společnost je tak odrazem rozumné rovnováhy mezi dvěma protichůdnými zájmy, a sice zájmem pracovníků na volném pohybu a cílem spočívajícím v mobilitě studentů v rámci Unie na jedné straně a zájmem systémů finanční podpory na studium, které jsou členskými státy poskytovány, na straně druhé.

71. Navzdory skutečnosti, že použitelná švédská ustanovení neodkazují výslovně na kritérium začlenění studenta do švédské společnosti, zahrnuje judikatura použitelná na tato ustanovení tento faktor mezi okolnosti, které mohou představovat mimořádné důvody ospravedlňující poskytnutí finanční podpory na studium.

72. Ačkoli tedy patrně lze říci, že požadavky stanovené judikaturou Soudního dvora na posuzování společenského začlenění do švédské společnosti byly *prima facie* v projednávané věci zohledněny, předkládajícímu soudu i tak přísluší, aby na základě skutkových okolností věci určil, zda byla tato kritéria v případě MCM správně použita.

³⁶ – Rozsudky ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, body 37 a 38), a ze dne 24. října 2013, Thiele Meneses (C-220/12, EU:C:2013:683, bod 36).

³⁷ – Odkazuje se na rozsudek ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524).

³⁸ – Rozsudek ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 34).

³⁹ – Rozsudky ze dne 18. července 2013, Prinz a Seeberger (C-523/11 a C-585/11, EU:C:2013:524, bod 36), jakož i ze dne 24. října 2013, Thiele Meneses (C-220/12, EU:C:2013:683, bod 35).

73. Stejně jako Komise mám za to, že z informací uvedených v předkládacím usnesení podle všeho jasně nevyplývá, že Švédsko je centrem zájmů MCM.

74. Podle článku 10 nařízení č. 492/2011 má MCM jakožto dítě (bývalého) migrujícího pracovníka nárok na podporu v rámci španělského vzdělávacího systému za stejných podmínek jako španělští státní příslušníci, neboť právo na financování zakotvené v tomto článku nezávisí na tom, zda otec MCM je i nadále povinen poskytovat MCM výživu⁴⁰.

75. Je sice možné, že španělská podpora poskytovaná na studium může být méně příznivá než švédská podpora, ovšem unijní právo nemůže pracovníkovi zaručit, že přestěhování do jiného členského státu bude pro něj nebo pro jeho rodinu sociálně neutrální.

76. Pracovník, který vykonává své právo volného pohybu, totiž nemůže očekávat neutralitu v sociálních věcech, neboť přestěhování do jiného členského státu může být více či méně výhodné či nevýhodné. Článek 10 nařízení č. 492/2011 nanejvýš zaručuje, že (bývalí) migrující pracovníci podléhají stejným podmínkám jako pracovníci v hostitelském členském státě⁴¹.

V. Závěry

77. Navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžnou otázku položenou Överklagandenämnden för studiestöd (národní odvolací senát pro finanční podporu studentů, Švédsko) odpověděl následovně:

„Článek 45 SFEU ani čl. 7 odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků nebrání tomu, aby členský stát (země původu) stanovil podmínku, aby dítě (bývalého) migrujícího pracovníka, poté, co se tento pracovník vrátil do své země původu, mělo vazbu na zemi původu, aby tomuto dítěti poskytl finanční podporu studentů na studium v zahraničí v onom jiném členském státě Evropské unie, kde rodič tohoto dítěte dříve pracoval (hostitelská země), pokud:

- i) toto dítě v zemi původu nikdy nebydlelo, nýbrž od narození žije v hostitelské zemi, a
- ii) země původu stanoví pro ostatní státní příslušníky, kteří nesplňují podmínku bydliště a žádají o finanční podporu studentů na studium v jiném členském státě Unie, stejnou podmínku, a sice existenci vazby na zemi původu.“

⁴⁰ – Rozsudky ze dne 15. března 1989, Echternach a Moritz (389/87 a 390/87, EU:C:1989:130), a ze dne 4. května 1995, Gaal (C-7/94, EU:C:1995:118).

⁴¹ – Rozsudek ze dne 18. července 2017, Erzberger (C-566/15, EU:C:2017:562, body 33 a 34, jakož i citovaná judikatura).